

Avantatges i prejudicis a banda, és inqüestionable que ni la ciència ni, sobretot, la filosofia de la ciència és la mateixa després que Kuhn hi posara les mans. Tampoc seria lícit atribuir-li exclusivament la paternitat. Els Feyerabend, Toulmin, Hanson i Lakatos també contribuïren, en major o menor mesura i contundència, a establir les bases de la crítica més dura que hom ha fet a l'activitat i doctrina científiques. És obvi que s'hi poden rastrejar molts i molt importants antecedents a aquest corrent. Precisament, un dels beneficis del llibre és que comença per reconstruir la genealogia del moviment. I ens atreviríem a dir que posa el dit en la llaga quan arrisca una mínima explicació de l'aparició en escena del relativisme, tot relacionant-ho amb el pes específic que, a partir sobretot de la Segona Guerra Mundial, anirà adquirint la història de la ciència. El positivisme lògic treballava sense una adient crítica històrica —diacrònica— del quefer científic. Bon punt els historiadors de la ciència mostraren i demostraren que les idees científiques també nai-

SOLÍS, Carlos.

Razones e intereses. La historia de la ciencia después de Kuhn.

Ediciones Paidós, Col.lecció Bàsica/70, Barna, 1994, 279 pp.

xen, es reproduïen i moren, hom no podia continuar mantenint ja la vella aspiració a topetar-se algun dia amb una Veritat Científica universal i neta de la pols i la palla dels condicionaments. És clar que això tampoc justifica la radicalització d'alguns discursos relativistes, especialment el del Programa fort edimburgués ni, sobretot, el de l'etnometodologia. Per això també que el professor

Solí, després de repassar els punts més explotats de la revolució kuhniana —la incommensurabilitat de teories i la dependència teòrica de les observacions empíriques—, dedique un tercer capítol a analitzar les distintes formes que ha adoptat aquest relativisme, els beneficis que procura però també els desavantatges. Tot això desemboca, finalment, en quatre «exemples» o articles de tall relativista apareguts a distintes revistes especialitzades. Bona panoràmica, doncs. En últim terme sempre podem pensar que, si bé els filòsofs de la ciència no s'hi posen d'acord, almenys els científics gaudeixen de cert grau de consens. I *malgré tout le relatif*, van fent camí. Afortunadament. **M.B.**

Algunes coses han canviat en la fesomia política de la societat occidental des que va caure el mur de Berlín. Això és tan fàcil d'advertir com difícil d'explicar. Efectes de superfície s'han deixat notar ja, però som lluny encara de poder avaluar satisfactoriament els perquè i, sobretot, els per a què. És clar que els analistes polítics, tan avesats a fer judicis a rajaploa i corre-cuita al damunt de la canviant superfície de les coses socials i polítiques, han estat tan ràpids a participar-nos de les seues opinions com poc afortunats a encertar-ho. I com s'esdevé quasi sempre, hi ha dos grans corrents interpretatius: el més pessimista —afectat de certa sinistrosi, com l'hi anomenen els editors— i l'immoderament optimista. Argullol i Trías (amb el seu llibre *El cansancio de Occidente*) i Fukuyama (amb l'infantil però ideològicament pervers final de la història) serien uns adequats i respectius representants d'ambdòs diagnòstics. Un altre problema és el catatmí, és a dir la deformació, psicològicament o políticament condiona-

SERNA, Justo i PONS, Anaclot (eds.). *El mercat perplex.*

Algunes reflexions sobre el món contemporani.

Aula de Debats-Servei d'Extensió Universitària, Universitat de València, 1994, 243 pp.

da, de la realitat. Tanmateix, els participants de les xerrades que conformen el llibre són suficientment assenyats per no incórrer en l'error d'atorgar a les seues valoracions un caràcter definitiu, ni menys encara visionari. El mateix pronom que encapçala el subtítol parla ja sobradament del caràcter incomplet de l'empresa: la reflexió al voltant d'algunes de les línies mestres que defineixen les cansades societats occidentals de final de segle. Algunes d'aquestes línies figuren en la nòmina d'imprescindibles: l'economia, el sistema polític o el mercat de la comunicació massmediàtica. D'altres responen a la particular situació de la societat des de la qual es realitzen aquestes consideracions: l'atenció a les llengües minoritàries o a la conjuntura actual de l'economia valenciana. Però, en conjunt, i sobretot atesa la importància de les signatures, l'obra constitueix una sòlida guia per acudir a l'obligada cita de final de segle amb algunes coses més clares. La majoria, però, continuen a l'obaga: l'únic lloc on poden i deuen estar. Encara. **M.B.**

Mercès a alguna de les últimes modes filosòfiques però sobretot epistemològiques, el fervor racionalista ha minvat la contundència de les seues assercions. I això, *volens nolens*, permet d'observar el fenomen religiós des de noves i inopinades perspectives. Més ben dit, permet vessar nova llum sobre les sempre problemàtiques però inevitables relacions entre ciència o raó, d'una banda, i fe o creença, d'altra. Així ho creu Gellner, professor a la famosa Universitat de Cambridge i incontestable especialista en aqueixa disciplina o calaix de sastre que anomenem antropologia social.

No és ara l'hora ni és aquest el lloc per dir-ho, però no deixa de resultar curiós que aquest discurs relativitzador es vestesca de qualificatius com ara «innovador» o «revulsiu». I això també deu pensar el professor Gellner, qui, de les poques però molt sucoses planes de l'assaig, en dedica quasi les tres quartes parts a criticar, corrossivament i sarcàstica, les preteses beutats de la filosofia posmoderna i el seu braç armat epistemològic, el relativisme. Conseqüentment, el llibre, més que no assaig d'antropologia de la religió, esdevé aguda crítica her-

GELLNER, Ernest.
Posmodernismo, razón y religión.
Ediciones Paidós,
Col.lecció Studio/105, Barcelona,
1994, 125 pp.

li sembla una virtut. La doctrina ha mort. Visca el mètode, doncs. Com a mínim, és una bona solució de compromís. **M.B.**

menètica. I és cert que, donades les poques contemplacions amb què l'autor desinfla els núvols subjectivistes en què s'ha instal·lat còmodament la darrera filosofia a l'ús, la cosa s'assembla a la *vendetta* racionalista d'un vell professor una mica fart de les modes que assolen la filosofia. Però això no lleva lucidesa ni pertinència a moltes de les crítiques, vàlides almenys

com a desinfectant d'aquells discursos que es deuen endur perillosament cap a un *laissez faire* metodològic que, a la llarga, resultaria més perjudicial que no altra cosa. Però tampoc deixa de ser cert que, malgrat Gellner, no podem despatxar el molest relativisme del costat de la ciència. I tampoc deixa de ser problemàtica la defensa que fa, per contra del fonamentalisme religiós i del relativisme, d'un fonamentalisme racionalista que eleva els aspectes metodològics a sobre dels ontològics. L'home està condemnat a buscar la veritat, encara que siga conscient que mai no la trobarà. Això deia Nietzsche i, segons ell, era un dels mals endèmics de l'home occidental. A Gellner, per contra,

El professor Santaló exhibeix una contrastada i incontestable dedicació a la matemàtica, amb especial atenció a la seua docència i divulgació. El llibre que tenim entre mans n'és una bona mostra. Partint de la doble naturalesa de la matemàtica —cosa que, tot i evident, convé repetir sempre— l'autor inicia un discurs històric que recorre avatars i peripècies de l'aventura matemàtica des de les primeres petges conegudes. Quan, arribat el segle XIX, l'engrós de la disciplina esclata en una germinació de ramificacions i especialitats, Santaló s'hi centra en alguns coneixements especials de geometria i probabilitats, les seues especialitats. El llibre pretén, doncs, ser un fil d'Ariadna que guie els no iniciats en el noble art de la matemàtica pels atapeïts i complexos boscamans dels números. Lloable intenció, certament.

Però no deixa de ser una mica ingenu el punt de vista que sustenta les disquisicions del professor Santaló. Punt de vista o concepció de la matemàtica excessivament clàssica, vull dir exempta d'altres consideracions que no les estrictament internalistes. I no és cas que l'autor —la

SANTALÓ, Lluís A.
La matemática: una filosofía y una técnica.
Edició a cura de Joan Pagés.
Editorial Ariel, Barcelona,
1994, 152 pp.

pretensió del qual, convé repetir-ho una vegada més, és netament divulgativa— comence a divagar sobre els condicionants externs que afecten i han afectat la matemàtica. Tampoc seria estrany, atesos els desenvolupaments de les seues especialitats: des de la geometria estocàstica a l'estereologia, per no parlar de la teoria de probabilitats o els fractals. Tampoc no deixa de resultar curiós que Santaló compatibilitze afirmacions d'un i altre signe sense cap aparent problema. Si, posem per cas, extrapola a la matemàtica la, com a mínim, irònica definició que Veblen i Whitehead donaren de la geometria (segons la qual seria allò que, *per raons emocionals o tradicionals*, sembla apropiat a un grup de persones *competents*), resulta xocant que, algunes planes més avall, accepte —a ulls clucs i sense cap retall de dubte— una diferenciació entre ciència i art basada en la contraposició descobriment/creació. Però, ingenuïtats i simplificacions a banda, el llibre respon adequadament a les pretensions de l'autor. I, a més, és tot un testimoni de deler científic. Pitàgores *ad usum acusmatici*, doncs. **M.B.**